

CÁC KIỂU NHÂN VẬT TRONG TRUYỆN KINH DỊ CỦA THẾ LỮ

Võ Thị Bầy

Nhận bài:

08 – 09 – 2016

Chấp nhận đăng:

02 – 12 – 2016

<http://jshe.ued.udn.vn/>

Tóm tắt: Nhân vật đóng vai trò quan trọng trong việc thể hiện tư tưởng thẩm mỹ của nhà văn. Với thế Lữ, ở lĩnh vực văn xuôi, đặc biệt là *truyện kinh dị*, nhà văn đã chủ tâm đưa người đọc vào không khí rùng rợn kỳ qua hình tượng những nhân vật vừa hư vừa thực - kiểu “mỹ nữ kì dị”, tạo nên những màn sương mờ ảo bên trong câu chuyện. Đồng thời, Thế Lữ cũng thể hiện niềm khao khát lí giải giá trị chân thực của hiện thực qua hình tượng những nhà trinh thám, nhà khảo cứu - kiểu “tài tử hiện đại”. Trong bài viết này, chúng tôi đề cập hai kiểu nhân vật trên, nhằm phân tích, lí giải những nét đặc sắc trong nghệ thuật xây dựng nhân vật của Thế Lữ, góp phần khẳng định sự thành công của tác giả ở lĩnh vực văn xuôi nghệ thuật.

Từ khóa: Thế Lữ; *truyện kinh dị*; mô tip; nhân vật; tài tử.

1. Đặt vấn đề

Sự quái đản, rùng rợn, kinh dị là đề tài đã từng được khám phá trong văn học Việt Nam thời trung đại với những tác giả nổi tiếng như Lê Thánh Tông (*Thánh Tông di thảo*), Nguyễn Dữ (*Truyện kỳ mạn lục*)... Đến thời kỳ văn học hiện đại, đặc biệt là giai đoạn trước 1930, với sự xuất hiện của Thế Lữ trong giai đoạn 1930 - 1945 đã đánh dấu sự trở lại, và là bước tiến mới của *truyện kinh dị*, *phỏng truyện kỳ* so với giai đoạn trước.

Là nhà văn lãng mạn, Thế Lữ đã tìm đến với thể giới kinh dị để thỏa mãn trí tưởng tượng của mình. Song ở địa hạt này, ông cũng có những đóng góp riêng, bằng cách mô phỏng *truyện kỳ* để làm ra một mạch *truyện hản hồi - truyện kinh dị, huyền tưởng* hiện đại, góp phần làm phong phú, đa dạng hóa văn xuôi hiện đại Việt Nam.

2. Giải quyết vấn đề

2.1. Kiểu nhân vật “tài tử hiện đại”

Qua việc khảo sát *truyện kinh dị, phỏng truyện kỳ* của Thế Lữ trong bốn tập *truyện Vàng và máu, Bên đường Thiên Lô, Ba hồi kinh dị, Trại Bồ Tùng Linh*,

chúng tôi thấy trong tổng số 14 truyện, có 10 truyện xuất hiện kiểu nhân vật “tài tử”, chiếm 71%. Họ xuất hiện dưới dạng nhà văn, nhà khoa học, nhà khảo cứu, nhà trinh thám như: viên Quan châu Nga Lộc (*Vàng và máu*), người thiếu niên (*Dòng máu đứt quãng*), Ngô Đàm (*Cái xác đuổi người và Cái đầu lâu*)... Đây là kiểu nhân vật mới lạ của văn học ở giai đoạn này.

Trong *truyện kinh dị* của Thế Lữ, các nhân vật dù chính hay phụ, dù xuất hiện liên tục trên mặt sách hay chỉ thoáng qua đều đóng vai trò quan trọng trong việc lí giải và cắt nghĩa sự thật từ những điều quái dị, kỳ lạ. Họ có những đặc điểm chung là ưa khám phá, biết vận dụng óc khoa học. Đặc biệt, họ luôn có dáng dấp, cử chỉ và hành động như hình tượng thám tử nổi tiếng Sherlock Holmes trong tác phẩm của nhà văn Anh Arthuz Canon Doyle. Họ là những người biết vận dụng óc khoa học vào phân tích và lí giải hiện tượng quái dị rùng rợn, nhằm đưa sự thật ra ngoài ánh sáng khoa học.

Nguồn gốc này sinh kiểu nhân vật này một phần xuất phát từ tư tưởng chung của Tự lực văn đoàn, chủ trương đưa ánh sáng khoa học vào văn chương đã tác động đến Thế Lữ. Mặt khác, do sớm tiếp xúc với văn chương duy lý Phương Tây và những chuyện kinh dị của Edgar Poe, Thế Lữ đã sớm nhìn ra cái kinh dị, bí hiểm, kỳ lạ bằng nhãn quan khoa học. Chính vì vậy, ông đã xây dựng kiểu nhân vật “tài tử” để lồng vào đó tư tưởng của mình.

* Liên hệ tác giả

Võ Thị Bầy

Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng

Email: vtbbay@ued.udn.vn

Nhìn chung, kiểu nhân vật “tài tử hiện đại” trong truyện kinh dị của Thế Lữ mang bóng dáng của chính nhà văn. Thế Lữ đã xây dựng nên hình tượng nhân vật này để thể hiện niềm khao khát chinh phục, khám phá những điều kỳ dị, để giải phóng cái “tôi” tự do phóng khoáng, giàu tưởng tượng trong ông.

Có thể nói, trong truyện kinh dị của Thế Lữ, mỗi sự kiện bất thường là một bài toán đố đặt ra cho óc quan sát và khiếu suy luận. Mở đầu sự kiện, câu chuyện thường là những sự việc, hiện tượng, quái lạ, khác thường làm lạc hướng và dẫn người đọc vào một thế giới huyền bí, khiếp đảm, rùng rợn. Cuộc dò xét ngày càng đi vào hướng tối tăm tưởng bế tắc thì tài tử xuất hiện, lấy dữ kiện giải thích dữ kiện bằng cách giải mã ngôn ngữ, sắp xếp tình huống, vấn đề một cách logic để tìm ra đáp án cuối cùng, khám phá ra được sự thực như trong *Vàng và máu*, *Cái đầu lâu*, *Dòng máu đứt quãng*...

Quan châu Nga Lộc trong *Vàng và máu* là người học sâu biết rộng và có óc phán đoán, ông đã tìm cách đọc hiểu và giải mã được điều bí ẩn trong tờ giấy mà mọi người cho là thần chú: “*Hang Văn Dú trông như cái mỏm có hai răng. Ba thước nói là chân, bốn thước nói là tay. Mày đo từ cửa hang vào trăm chân, rồi mày đo trở lên ba tay, thì sẽ thấy chữ tên của mày là Thạch. Đào chữ Thạch xuống sẽ thấy một cái hang nữa mang những hòn đá hình nhẵn như trứng. Đá này giữ kho của đó. Nhưng không được lấy sức mà mang vì mày tìm thấy vàng nhưng mày chết*” [5, tr.125]. Nhờ vào trí thông minh, óc phán đoán, quan châu đã giải mã được điều bí mật về hang thần Văn Dú, lý do dẫn đến những cái chết ghê rợn. Ông sử dụng óc quy nạp, thu thập những tài liệu để dựng lại câu chuyện, suy diễn để giải thích hiện tượng, tìm ra nguyên nhân gây ra cái chết ghê rợn trong hang Văn Dú là do những tảng đá cuối có trát thuốc độc. Toàn bộ câu chuyện đã được hé mở bởi cách giải mã hợp lý và logic thỏa mãn được sự tò mò của độc giả.

Hay hình ảnh Ngô Đàm trong truyện *Cái đầu lâu* hiện lên như dáng dấp một nhà thông thái. Sau khi nghe nhân vật Chung kể chuyện cái đầu lâu đêm đêm phát ra những tiếng như người nghiền răng và có lúc “*cái đầu lâu cứ nhả nhổ, lắc lư đến nửa phút*” [5, tr.307]. Nhờ quan sát tỉ mỉ và thu thập, phân tích các dữ liệu anh đã phát hiện nguồn gốc của những âm thanh ghê rợn là do một con mèo đêm đêm đã chui vào găm bên trong “*cái đầu lâu mới luộc nên còn hơi thối*”.

Đến chuyện *Lưỡi tầm sét*, Thế Lữ miêu tả nhân vật Kỳ trông như một bác “nhà thầy”. Anh là người có “cái học rộng rãi và những điều phán đoán sâu sắc”, anh là người thông hiểu những sách lạ khảo cứu về điện học và những lý thuyết mới về “thiên lôi”. Chứng kiến sự xuất hiện lạ lùng của cô gái: chạy vào nhà với những cử chỉ kỳ quặc “như là ma”, nhưng anh vẫn bình thản. Anh đã tìm ra lý do dẫn đến hiện tượng kỳ quái đó là bị sét đánh trúng: “*ở một cuốn sách khảo cứu về “sấm sét” của Flammarion, tôi thấy có chuyện tương tự như thế, mà người bị đánh còn bị văng đến ba, bốn chục thước nữa kia*”. Và bằng sự thông hiểu của mình, anh thổ lộ: “*Bao nhiêu điều tôi đoán về cô ta đều trúng cả nhưng tôi chưa nói với anh là vì tôi chắc anh sẽ không tin*” [5, tr.300].

Và hình ảnh người tài tử, đậm chất tư duy khoa học còn được tác giả thể hiện trong truyện *Dòng máu đứt quãng*. Người thiếu niên vô danh đã “lấy trí mà dò xét và khám phá ra nguyên nhân của vụ án mạng ly kỳ” về cái chết của ông cai Bốn. Người thiếu niên đã thuyết phục người nghe bằng những bằng chứng: “*Những chữ viết trên giấy này đã mờ nhưng cũng rõ cho tôi biết được đó là những giấy gói thuốc Bromure de sodium mà người ấy xin ở nhà thương*” [5, tr.262]. Và xuất xứ dòng máu đứt quãng và nguyên nhân dẫn đến tử thể người chết tại hiện trường là do: “*Người chết bị con vật nhày qua vùng đứng phắt ngay đây, rồi như một người máy không hồn loạng choạng đến gần một phút, rồi sau đến ngã ngựa lên chiếc cửa liếp kia*” [5, tr.264].

Cũng tương tự như thế, trong truyện *Cái xác đuổi người*, Ngô Đàm - bạn nhân vật Tôi đã dùng lý lẽ khoa học để cắt nghĩa nguyên nhân cái xác đuổi người. Bằng sự thông hiểu và tư duy khoa học, Ngô Đàm quả quyết hiện tượng kỳ dị đó không phải là ma quỷ gì hết mà đó là hiện tượng có tính cách như “quỷ nhập tràng” mà anh đã đề tâm nghiên cứu: “*Người chết ở đây tuy không bị con vật gì nhày qua, nhưng bị một thứ “hấp lực” làm cho chuyển động. Người sống thì tưởng là bị xác chết kia đuổi, nhưng thực ra thì cái xác bị cái “hấp lực” kia hút theo nên cái xác chuyển động*” [5, tr.275].

Như vậy, trong truyện kinh dị của mình, Thế Lữ đã xây dựng thành công kiểu nhân vật “tài tử hiện đại”, kiểu nhân vật mới lạ trong văn chương đương thời. Thế Lữ đã dồn hết niềm tin, kỳ vọng vào kiểu nhân vật này và xây dựng họ thành một mẫu hình lý tưởng. Tất cả họ đều tận tâm tận lực với nghề, đều hăng say khám phá và phát hiện những điều mới lạ trong cuộc sống. Họ đã lý

giải, cắt nghĩa và tìm ra cái không bí mật, không khó hiểu trong cái bí mật, khó hiểu dưới bức màn sương huyền hoặc mơ hồ nhằm nhận chân giá trị hiện thực.

2.2. Kiểu nhân vật “mỹ nữ kỳ dị”

Bên cạnh kiểu nhân vật “tài tử hiện đại”, Thế Lữ còn thành công trong việc xây dựng kiểu nhân vật “mỹ nữ kỳ dị”. Trong truyện kinh dị của Thế Lữ, hình ảnh nhân vật mỹ nữ lặp lại nhiều lần. Phần lớn những người phụ nữ xuất hiện trong truyện kinh dị của Thế Lữ đều có những đặc điểm chung: trẻ, đẹp một vẻ đẹp khác thường, sự xuất hiện và hành động cũng rất bí ẩn. Chính họ góp phần làm tăng thêm sự rùng rợn cho tác phẩm, cái rùng rợn từ thế giới con người như: sự xuất hiện bất ngờ, hành động lạ lùng bí ẩn của người phụ nữ trong một số truyện như *Một đêm trắng*, *Trại Bồ Tùng Linh*, *Lưỡi tâm sét*...

Nghiên cứu hình tượng nhân vật này sẽ giúp ta đánh giá đúng tư tưởng của nhà văn. Với Thế Lữ, đến với thế giới kinh dị là nhà văn tìm đến một cõi riêng, “cõi âm”, phiêu lưu trong cõi âm đầy những điều quái gỡ, rùng rợn, để tìm cho mình một thế giới nghệ thuật riêng, vượt thoát khỏi không gian ngột ngạt của cuộc sống đời thường. Chính vì vậy, trong truyện kinh dị của mình, nhà văn chủ tâm đưa người đọc vào một không khí rùng rợn ly kỳ bằng cách xây dựng những hình tượng nhân vật nửa hư nửa thực nhằm tạo nên những màn sương mờ ảo xung quanh câu chuyện.

Ở truyện *Trại Bồ Tùng Linh*, hình ảnh người con gái xuất hiện vào đêm khuya nơi trại Bồ hoang vắng u tịch. Tác giả dành khá nhiều đoạn văn để miêu tả vẻ đẹp kỳ dị: “Giữa khung cửa sổ, một khuôn mặt lặng lẽ, trắng một cách lạ, một khuôn mặt đàn bà rất trẻ, đẹp, một vẻ đẹp tuyệt mỹ, đẹp đến lạnh mình”; “Nước da rất trắng và từng nét môi, từng vòng mi, từng vành tay nhỏ và nhất là cặp mắt nhìn đen láy, long lanh sáng và yên lặng một vẻ dị thường” [5, tr.14]. Không dừng lại ở đó, khi cô gái xuất hiện giữa nhà làm Tuấn ngỡ ngàng: “Mắt Tuấn nhìn người đàn bà đẹp từ đầu đến chân, nhận lấy từng dáng ngồi, đường thân, màu tóc, nếp áo. Bàn tay nàng ta trắng nuột, nhỏ và dẻo một cách lạ, ... Nước da trên mặt cũng trắng muốt - một màu trắng đẹp tưởng như chưa từng thấy bao giờ. Khuôn mặt thanh tú giữa những đường cong nét uốn hòa đối và mỹ lệ lạ thường, một vẻ đẹp quá chừng như không thể nào có được” [5, tr.22]. Không chỉ có vẻ đẹp lạ thường, người

con gái còn có những hành động bí ẩn, khi cô gái xuất hiện thường làm cho Tuấn bất ngờ như thể cô đã có ở đó tự bao giờ và khi thì thoáng biến ngay như không bao giờ có. Chính sự xuất hiện đầy bí ẩn của cô gái trong truyện đã đưa người đọc vào một không khí huyền bí của những câu chuyện kỳ dị lạ lùng trong *Liêu trai* của Bồ Tùng Linh. Hình ảnh của cô gái lúc ẩn lúc hiện càng tạo chất kỳ ảo cho truyện. Mỗi lần Tuấn tỉnh dậy thì cô đã biến mất chỉ còn lại đóa hoa hoàng lan.

Như vậy, chính vẻ đẹp xác thân mỹ nữ và những cuộc hoan lạc nhục cảm được che phủ bởi hương hoa, ánh đêm mờ ảo và tâm tưởng chập chờn nửa tỉnh nửa mê của chàng trai si tình khiến cho câu chuyện càng lúc càng chìm đắm trong màn sương huyền ảo.

Hay trong truyện *Một đêm trắng*, cô gái xuất hiện vào một đêm khuya thanh vắng ở trong rừng. Vẻ đẹp lạ thường của cô gái khiến nhân vật Tôi phải thốt lên: “Trời ơi! Con gái Thổ mà có người nhan sắc đến thế này ư? Tôi mơ hay tỉnh?” [5, tr.164]. Ngay cả hành động và lời nói cũng lạ: đêm hôm cô đến rủ nhân vật Tôi đi chơi, khi đi lại mang theo cuộn dây. Hành động, lời nói của cô gái khiến nhân vật Tôi phải suy nghĩ. Cuối cùng, anh cũng nhận ra cái chất Thổ Mán từ cô, qua ánh mắt của sự căm thù khi cố tìm cách ném cái xác của kẻ thù xuống thác nước sâu.

Và hình ảnh người con gái trong truyện *Lưỡi tâm sét* cũng xuất hiện với những cử chỉ, bộ dạng khác thường: “mình mảy trần truồng, chỉ có mấy mảnh áo rách bươm không đủ che thân... Mặt xanh xám, nhưng trông vẫn thấy vẻ đẹp. Lạ hơn hết đầu tóc cô ta trụ như mới cạo, cả đôi lông mày cũng trụ, chỉ còn trên mắt hai nét lơ mờ xanh” [5, tr.125]. Cô đã đứng thờ người im lặng rồi ự bỏ đi khiến nhân vật Tôi thì ngỡ vực: “Người hay ma”. Thế nhưng, để giải tỏa sự ngỡ vực, họ đã mở cửa nhìn ra ngoài thì càng kinh ngạc hơn khi không còn nhìn thấy cô gái đâu cả.

Chính vẻ đẹp khác thường và hành động kỳ lạ của kiểu nhân vật này góp phần làm nên sự ly kỳ hấp dẫn trong truyện kinh dị của Thế Lữ. Thông qua nhân vật, nhà văn đã tạo ra một sự rùng rợn, sự rùng rợn từ chính thế giới con người. Đây cũng là chủ tâm của nhà văn đưa người đọc vào thế giới xa lạ, mờ ảo để thỏa mãn trí tưởng tượng của mình.

3. Kết luận

Bằng thủ pháp “truyền kì hóa” văn xuôi hiện đại, đặc biệt là nghệ thuật khắc họa tâm lí nhân vật, Thế Lữ đã thành công trong việc xây dựng kiểu nhân vật “tài tử hiện đại”, “mỹ nữ kỳ dị” - kiểu nhân vật rất riêng trong văn chương đương thời. Chính những thành công về nội dung và hình thức nghệ thuật ở lĩnh vực truyện kinh dị đã góp phần khẳng định Thế Lữ không chỉ là người “mở đầu” phong trào Thơ mới mà còn là “tiểu thuyết gia biệt tài”, “một văn gia đặc sắc”.

Tài liệu tham khảo

- [1] Phạm Đình Ân (2006), Thế Lữ về tác gia và tác phẩm, NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [2] Vu Gia (2009), Thế Lữ - Một khách tình si, NXB Thanh Niên.
- [3] Lê Bá Hán (1999), Từ điển Thuật ngữ Văn học, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [4] Thế Lữ (2009), Tiếng hú ban đêm, NXB Thanh Niên.
- [5] Thế Lữ (2006), Tuyển tập, Truyện Kinh dị, NXB Thanh Niên.
- [6] Thế Lữ (2007), Vàng và máu, NXB Văn học, Hà Nội.
- [7] Thế Lữ (1987), Truyện chọn lọc, NXB Văn hóa Hà Nội.

DIFFERENT TYPES OF CHARACTERS IN *HORROR STORIES* BY THE LU

Abstract: Characters play an important role in expressing aesthetic ideas of a writer. In The Lu's prose, especially his horror stories, he deliberately took readers to into the thrilling macabre atmosphere through half-virtual iconic characters like "bizarre pretty girls", thereby forming a misty curtain inside his stories. At the same time, The Lu also expressed his strong desire to explicate genuine values of reality through images of detectives, investigators – the type of "modern amateurs". In this article, we mention two types of the above-mentioned characters for the purpose of analyzing and explaining special features in the art of constructing characters by The Lu, thus contributing to the assertion of the author's success in the field of artistic literary prose.

Key words: The Lu; horror stories; motif; character; amateur.